

RP 95/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen och en lag om ändring av sjukförsäkringslagen ändras.

Enligt propositionen ska den temporära regleringen av maximipriset för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringen förlängas till och med den 31 december 2026. Det föreslås att det även i fortsättningen genom förordning av statsrådet ska utfärdas bestämmelser om ett maximipris, som samtidigt utgör grund för maximiersättningen för resekostnader som orsakats av användning av taxi och som ersätts med stöd av sjukförsäkringslagen. Enligt förslaget ska det för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen och som förmedlas av beställningscentraler som ingått avtal med Folkpensionsanstalten vara möjligt att debitera högst det maximipris som föreskrivs genom förordning. En förutsättning för att kostnaderna för användning av taxi ska ersättas är enligt förslaget att taxiresan har beställts hos en sådan beställningscentral. Denna förutsättning ska enligt förslaget inte tillämpas i områden där det inte finns någon beställningscentral som ingått avtal med Folkpensionsanstalten. I sådana områden får de tjänsteproducenter som med Folkpensionsanstalten har ingått avtal om körning av taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen debitera högst det i förordningen föreskrivna maximipriset för sådana resor.

Dessutom ska också giltighetstiden för bestämmelsen om grunden för ersättning för resekostnader förlängas till och med den 31 december 2026. Även i fortsättningen används maximipriset som ersättningsgrund för användning av taxi, om inte Folkpensionsanstalten har ingått avtal med färdtjänstproducenten om en lägre prissättning än maximipriset. Om någon annan taxi används, betalas till den försäkrade skäligena kostnader för resan.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
2.1 Allmänt om reseersättningar	3
2.2 Ersättningsgrund och reglering av maximipriset för användning av taxi.....	6
2.3 Utredningar om reseersättningar under den föregående regeringsperioden.....	6
2.4 Bedömning av nuläget	8
3 Målsättning	8
4 Förslagen och deras konsekvenser	8
4.1 De viktigaste förslagen	8
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	9
5 Alternativa handlingsvägar.....	9
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	9
6 Remissvar	10
7 Specialmotivering.....	10
7.1 Lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen.....	10
7.2 Lagen om ändring av sjukförsäkringslagen.....	11
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	11
9 Ikraftträdande	12
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	12
LAGFÖRSLAG.....	14
1. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen	14
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen	15
BILAGA	16
PARALLELLTEXTER.....	16
1. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen	16
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen	17
FÖRORDNINGSSUTKAST.....	18
Statsrådets förordning om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen år 2025	18

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I sjukförsäkringslagen finns temporära bestämmelser om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen och om grunderna för ersättning av resekostnader. Folkpensionsanstalten har konkurrensutsatt taxiförmedlingstjänsterna, och den nuvarande upphandlingsperioden upphör den 31 december 2024. Folkpensionsanstaltens nuvarande avtal med beställningscentralerna innehåller dessutom optionsperioder för åren 2025 och 2026. I fråga om 2025 har Folkpensionsanstalten redan kommit överens om att ta i bruk optionsperioden. Priserna i Folkpensionsanstaltens nuvarande avtal och justeringen av dem är bundna till den gällande statsrådsförordningen. Om maximipriset för en taxiresa som ersätts med stöd av sjukförsäkringslagen inte regleras genom förordning av statsrådet, kan Folkpensionsanstalten inte längre justera avtalspriserna i avtalen, vilket kan leda till att avtalen hävs.

För att trygga de taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen bör regleringen av maximipriset förlängas från och med den 1 januari 2025, så att det inte uppstår avbrott i taxitjänsterna på grund av att avtalen hävs och så att de försäkrades resor till hälso- och sjukvårdstjänster tryggas.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss 14.6–4.8.2024. Utlåtanden begärdes av sammanlagt 16 remissinstanser, och dessutom hade alla intresserade möjlighet att lämna utlåtande genom tjänsten Utlåtande.fi.

Remissvaren finns offentligt tillgängliga i statsrådets tjänst för projektinformation på adressen <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM114:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt om reseersättningar

Med stöd av sjukförsäkringslagen (1224/2004) betalas till den försäkrade ersättning för resekostnader i anslutning till behandlingen av en sjukdom. Med stöd av sjukförsäkringslagen ersätts också resekostnader i anslutning till rehabilitering enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005). Syftet med ersättning av resekostnader är att de försäkrade ska ha lika rätt till vård och undersökningar oberoende av boningsort. Kostnaderna ersätts till det belopp kostnaderna för resan skulle ha uppgått till för den försäkrade med undvikande av onödiga kostnader, men utan äventyrande av den försäkrades hälsa.

Reseersättning betalas för resor såväl till den offentliga som till den privata hälso- och sjukvården. Resor till privat hälso- och sjukvård på grund av sjukdom ersätts när undersökningen eller vården av den försäkrade ska ersättas enligt sjukförsäkringslagen. Resor till hälsovårdscentralen eller till ett offentligt sjukhus ersätts oberoende av om vård som ges av en privat serviceproducent berättigar till ersättning eller inte. Resor som görs av patienter i offentlig institutionsvård ersätts inte av sjukförsäkringen.

Resekostnaderna för en försäkrad ersätts i allmänhet för resor till närmaste undersöknings- och vårdenhet där den försäkrade kan få nödvändig undersökning och vård utan att hans eller hennes hälsotillstånd äventyras. Om patienten eller rehabiliteringsklienten har en på läkarremiss baserad betalningsförbindelse från hälso- och sjukvården eller socialväsendet, ersätts resan till det ställe där undersökningarna i anslutning till behandlingen av sjukdomen genomförts, vården getts eller rehabiliteringen ordnats. Om kunden med stöd av valfriheten enligt hälso- och sjukvårdslagen själv har valt vårdenhet utanför sitt eget välfärdsområde, ersätts resor till primärvård högst enligt de kostnader som orsakas av resan mellan den försäkrades permanenta hemadress enligt befolkningsdatasystemet och den social- och hälsocentral inom välfärdsområdet som tillhandahåller de mest omfattande tjänsterna. Resor till specialiserad sjukvård ersätts högst enligt de kostnader som orsakas av resan mellan den försäkrades permanenta hemadress enligt befolkningsdatasystemet och samarbetsområdets universitetssjukhus. I fråga om privatläkare och verksamhetsenheter inom den privata hälso- och sjukvården ersätts resor till närmaste ändamålsenliga vårdenhet när undersökningen eller vården berättigar till ersättning från sjukförsäkringen.

En försäkrads resekostnader ersätts i regel enligt det belopp som resan skulle kosta med anlitande av det förmånligaste till buds stående färdstättet. Med det förmånligaste färdstättet avses i första hand offentlig kollektivtrafik. Resekostnader ersätts dock enligt kostnaderna för specialfordon, exempelvis taxi, om den försäkrades sjukdom, svåra funktionsnedsättning eller trafikförhållandena förutsätter att specialfordon används. Då ska den försäkrade visa upp ett intyg av hälso- och sjukvården över att en resa med specialfordon är nödvändig. När taxi används på grund av trafikförhållandena ska orsaken motiveras när resan beställs.

Den försäkrades resekostnader ersätts till fullt belopp till den del kostnaderna för en enkelresa överstiger självriskandelen per resa, vilken sedan ingången av 2016 är 25 euro. Ersättning betalas dock högst för ett belopp som motsvarar den ersättningstaxa som fastställts som grund för ersättningen för resekostnaderna. Om det sammanlagda beloppet av de resekostnader för ersättningsgilla resor som den försäkrade själv ska betala och som uppstått under ett och samma kalenderår överstiger den årliga självrisk på 300 euro, ersätts den överskjutande delen till fullt belopp, dock högst till ett belopp som motsvarar den fastställda ersättningstaxan. Den försäkrades resekostnader för användning av taxi ersätts dock endast om taxiresan har beställts hos en beställningscentral som ingått ett avtal om direktersättning med Folkpensionsanstalten. Denna förutsättning ska enligt förslaget inte tillämpas i områden där det inte finns någon sådan beställningscentral.

Av sjukförsäkringen betalades 2023 ut sammanlagt ca 309 miljoner euro i reseersättningar varav andelen taxiresor var ca 72 procent. Staten finansierar 67 procent av ersättningarna, och 33 procent finansieras med hjälp av de försäkrades sjukvårdspremie. Merparten av resorna till hälso- och sjukvård är resor som det inte betalas reseersättning för.

Under Folkpensionsanstaltens pågående upphandlingsperiod 2022–2024 har priserna varit på samma nivå som tidigare. Så var också ersättningarna för taxiresor på så gott som samma nivå 2023.¹

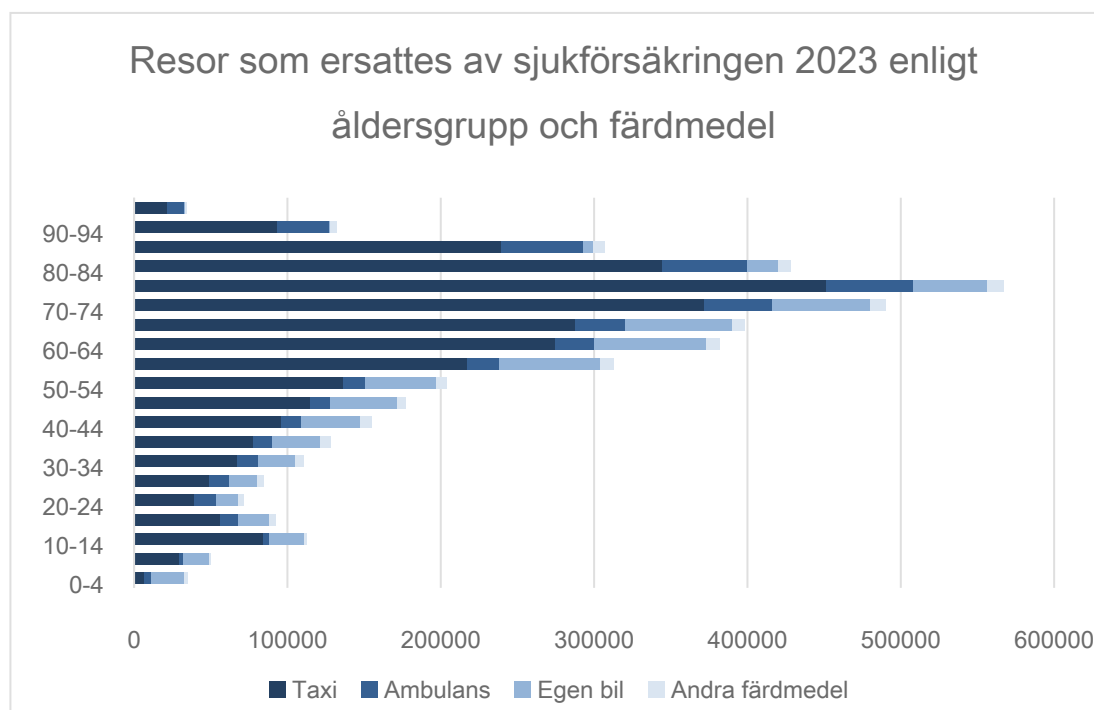
¹ Folkpensionsanstaltens informationspaket om reseersättningar från sjukförsäkringen den 22 mars 2024, på adressen: <https://tietotarjotin.fi/sv/informationspaket/2705642/informationspaket-reseersattningar-fron-sjukforsakringen>. Hämtad den 3 maj 2024.

Tabell 1. Ersättning av taxiresor och ersättningsmottagare 2022 och 2023. Källa: Folkpensionsanstalten.

	2022	2023
Betalda ersättningar	182 mn euro	183 mn euro
Genomsnittlig kostnad	70,80 euro	71,10 euro
Genomsnittlig ersättning	59,40 euro	59,80 euro
Ersatta taxiresor	3,1 mn	3,1 mn
Ersättningsmottagare	423 000	426 000

Resersättningar från sjukförsäkringen riktas främst till äldre personer. I nästan hälften av de resor som ersattes var resenären minst 70 år 2023. Det finns betydande regionala skillnader i antalet resor som ersätts av sjukförsäkringen, vilket beror bland annat på avstånd och befolkningsstruktur. De största genomsnittliga ersättningarna betalades 2023 i Lappland och på Åland, och de minsta ersättningarna betalades i tre välfärdsområden i Nyland och i Egentliga Finland.²

Tabell 2. Resor som ersätts av sjukförsäkringen 2023 enligt åldersgrupp och färdmedel. Källa: Folkpensionsanstalten.

² Folkpensionsanstaltens informationspaket om reseersättningar från sjukförsäkringen 22.3.2024, på adressen: <https://tietotarjotin.fi/sv/informationspaket/2705642/informationspaket-reseersattningar-fron-sjukforsakringen>. Hämtad den 3 maj 2024.

2.2 Ersättningsgrund och reglering av maximipriset för användning av taxi

Bestämmelserna om maximipriset för taxianvändning som ersätts av sjukförsäkringen gällde först temporärt till utgången av 2018. Bestämmelserna om maximipriser infördes temporärt för att säkerställa kontinuitet i en övergångssituation när ersättningarna enligt sjukförsäkringslagen reviderades eftersom priserna i taxitrafiken avreglerades. Före juli 2018 användes som grund för maximiersättningen för taxianvändning enligt sjukförsäkringen det maximipris som fick tas ut av konsumenterna enligt lagen om taxitrafik (217/2007). När lagen om transportservice (320/2017) trädde i kraft den 1 juli 2018 upphävdes lagen om taxitrafik, och den allmänna regleringen av maximipriser för taxi och bestämmelserna om stationsplats slopades.

Senare förlängdes giltighetstiden för de temporära bestämmelserna i sjukförsäkringslagen för tiden 1.1.2019–31.12.2021. Under statsminister Juha Sipiläs regeringsperiod var målet att ansvaret för ordnande och finansiering av de resor som ersätts av sjukförsäkringen skulle överföras på landskapen, och därför ansåg man inte att det fanns behov att ta in bestämmelser om maximipriser för taxianvändning i sjukförsäkringslagen för längre tid än till år 2021.

Senare förlängdes giltighetstiden för bestämmelserna för tiden 1.1.2022–31.12.2024. Enligt regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering skulle beredningen av en avveckling av flerkanalsfinansieringen inledas. I samband med denna beredning var avsikten att behandla det framtida sättet att organisera och finansiera resor som för närvarande ersätts av sjukförsäkringen. Behovet av reglering av maximipriset bedömdes därför fortsättningsvis vara temporärt.

Enligt 4 kap. 7 a § 1 mom. i sjukförsäkringslagen (1224/2004), vilket gäller till och med den 31 december 2024, utfärdas bestämmelser om det maximipris för en taxiresa som ersätts av sjukförsäkringen och som tas ut hos den försäkrade genom förordning av statsrådet. Maximipriset ska grunda sig på de disponibla medlen för ersättningar och kostnaderna för transporten på så sätt att det i priset ingår en skälig vinst. Vid beredningen av förordningen och ändringar av den ska social- och hälsovårdsministeriet höra Folkpensionsanstalten och de organisationer som företräder de berörda aktörerna. Enligt 2 mom. får en färdtjänstproducent som kör taxiresor som förmedlas av en sådan beställningscentral som med Folkpensionsanstalten ingått avtal om direktersättningsförfarande för resor som förmedlats av beställningscentralen debitera högst det maximipris som avses i 1 mom. På ett område där det inte finns någon sådan beställningscentral gäller maximipriset taxiresor i fråga om vilka färdtjänstproducenten med Folkpensionsanstalten har ingått avtal om att köra taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

Enligt 4 kap. 8 § 2 mom., som gäller till och med den 31.12.2024, är grunden för ersättning för användning av taxi i fråga om sådan taxi som avses i 7 a § 2 mom. det maximipris som avses i 7 a § 1 mom., om inte Folkpensionsanstalten med tjänsteproducenten har kommit överens om en lägre prissättning än maximipriset. Om någon annan taxi används, betalas till den försäkrade skäliga kostnader för resan. Om giltighetstiden inte förlängs, träder från och med den 1 januari 2025 momentets tills vidare gällande ordalydelse i kraft, som hittills ännu inte har tillämpats. Enligt den ordalydelsen är grunden för ersättning för användning av taxi det maximipris som Folkpensionsanstalten har kommit överens om med tjänsteproducenten. Vid användning av taxi i fråga om vilken Folkpensionen inte har ingått avtal med färdtjänstproducenten om ett maximipris betalas till den försäkrade skäliga kostnader för resan.

2.3 Utredningar om reseersättningar under den föregående regeringsperioden

Under statsminister Sanna Marins regeringsperiod bedömdes med stöd av regeringsprogrammet Folkpensionsanstaltens konkurrensutställningspraxis i vissa tjänster som Folkpensionsanstalten konkurrensutsätter. Enligt en utredning³ som beställdes av KPMG är det möjligt att utveckla Folkpensionsanstaltens upphandling av taxitjänster utan ändringar i lagstiftningen. Enligt utredningen kan Folkpensionsanstaltens upphandlingar av taxitjänster 2017–2018 på det hela taget anses lyckade, när man bedömer kostnadseffekterna, responsen i sin helhet och framför allt omständigheterna i samband med konkurrensutställningen, det vill säga ikraftträdandet av lagen om transportservice och tidspressen i samband med ikraftträdandet samt förändringarna på marknaden. I utredningen rekommenderade KPMG Folkpensionsanstalten att överväga en modell med flera förmedlingsaktörer i följande upphandling. Så gjorde Folkpensionsanstalten 2021 när man konkurrensutsatte de taxitjänster som ersätts av Folkpensionsanstalten för upphandlingsperioden 2022–2024. I den nya konkurrensutställningen valde Folkpensionsanstalten två tjänsteproducenter för regionerna, av vilka kunden kan välja producent.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Marins regering skulle en parlamentarisk kommitté behandla avvecklingen av flerkanalsfinansieringen som en separat fråga inom ramen för social- och hälsovårdsreformen. Som stöd för beredningen i den parlamentariska arbetsgruppen gjorde social- och hälsovårdsministeriet en tjänstemannautredning för beredning av en avveckling av flerkanalsfinansiering.⁴ När det gäller reseersättningar för andra resor än resor till primärvård bedömdes i utredningen två alternativa finansieringsmodeller: de försäkrades finansieringsandel i sjukförsäkringen bibehålls, men välfärdsområdet får ansvar för statens finansieringsandel, eller sjukförsäkringen upphör i fråga om reseersättningarna och finansieringsansvaret för reseersättningarna överförs helt på välfärdsområdena. I tjänstemannautredningen konstateras det att om det i fortsättningen inte utfärdas bestämmelser om reseersättningar i sjukförsäkringslagen, bör det dock även framöver i lag utfärdas bestämmelser om kundens maximala avgiftsandel och om vilken hälso- och sjukvårdkunderna har rätt att få reseersättning för. Det ansågs också viktigt att avsätta tillräckligt med tid och resurser för en eventuell fortsatt beredning, om framtida lösningar kräver planering och byggande av nya system, samt att man ser till att övergångstiden är tillräckligt lång.

Den parlamentariska arbetsgrupp för avveckling av flerkanalsfinansieringen som tillsattes under statsminister Sanna Marins regeringsperiod konstaterade i sin slutrapport⁵ av den 17 november 2021 i fråga om reseersättningar att när det gäller andra reseersättningar än ersättningar för resor till primärvård kan det bli aktuellt med en överföring av finansieringsansvaret på

³ Bedömning av FPA:s upphandlingsförfarande i fråga om taxiförmedlingstjänster. KPMG 15.4.2020, på adressen (på finska): https://stm.fi/documents/1271139/2013549/Kela+hankintojen+arviointi+raportti_Taksiv%C3%A4lityspalvelut.pdf/54660eee-19e1-099f-3abc-d8ef2636db79/Kela+hankintojen+arviointi+raportti_Taksiv%C3%A4lityspalvelut.pdf?t=1606143167398. Hämtad den 11 april 2024.

⁴ Tjänstemannautredningen för beredning av en avveckling av flerkanalsfinansiering. SHM 7.6.2021, på adressen: <https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=8331100f-8cc3-4dee-a3c4-ab26abfcbff5>. Hämtad den 11 april 2024.

⁵ Slutrapport av den parlamentariska arbetsgruppen för avveckling av flerkanalsfinansieringen. SHM den 17 november 2021, på adressen: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/14927f63-ad5d-4fe9-8b7a-9dd8e95ef675/c761395f-838f-42cf-ba5c-38e59a8626c5/KIRJE_20240521130243.PDF. Hämtad den 11 april 2024.

välårsområdena när välårsområdenas verksamhet har inletts och etablerats. Enligt slutrapporten är det dock viktigt att följa hur genomförandet av social- och hälsovårdsreformen framskrider också i fråga om besluten om reseersättningar och att säkerställa ett samlat genomförande.

2.4 Bedömning av nuläget

Folkpensionsanstalten har konkurrensutsatt tjänsteproducenter för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen i alla landskap utom Åland. Därför har det maximipris som föreskrivs genom förordning av statsrådet inte i praktiken tillämpats som ersättningsgrund för de försäkrades taxianvändning, utan Folkpensionsanstalten har ersatt kostnaderna enligt de konkurrensutsatta priserna. Upphandlingsperioden upphör vid utgången av 2024, men i de gällande upphandlingsavtalen ingår optionsperioder för 2025 och 2026. I fråga om 2025 har Folkpensionsanstalten redan avtalat om att ta i bruk optionsperioden.

Om den gällande temporära regleringen av maximipriset inte förlängs från och med den 1 januari 2025, kan Folkpensionsanstalten inte längre justera avtalspriserna, vilket kan leda till att de gällande avtalen hävs. Under den tid som Folkpensionsanstalten inte har avtal med färdtjänstproducenter betalas till den försäkrade skäligen kostnader för resan när kunden använder taxi. Att definiera skäligen kostnader är svårt, och sannolikt borde de försäkrade ersättas för kostnaderna till fullt belopp enligt en grundlagsvänlig tolkning av lagen. Sjukförsäkringens ersättningsutgifter kan beroende på nivån på en skäligen ersättning stiga, och dessutom skulle de kostnader som den försäkrade ska betala inte vara förutsägbara. Kostnaderna kan stiga jämfört med nuläget om de ersättningar som fås genom sjukförsäkringen inte täcker priset för hela resan.

Bestämmelsernas temporära giltighet har ursprungligen syftat till att trygga kontinuiteten när det gäller ersättningar för användning av taxi genom sjukförsäkringen under en övergångsperiod i samband med att lagen om transportservice trädde i kraft och lagen om taxitrafik (217/2007) upphävdes. Genom att förlänga giltighetstiden har man velat säkerställa att de medel som reserverats för ersättningarna för användning av taxi är tillräckliga. Om Folkpensionsanstalten inte hade avtal med konkurrensutsatta färdtjänstproducenter skulle det vara svårare att förutse storleken på utgifterna för ersättning av resekostnader. En förlängning av giltighetstiden för bestämmelserna om reglering av maximipriset så att de gäller under Folkpensionsanstaltens pågående upphandlingsperiod tryggar de försäkrades möjligheter att få tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster och säkerställer att kostnaderna för reseersättningar går att förutse även i fortsättningen.

3 Målsättning

Syftet är att kunna förutse storleken på utgifterna för reseersättningar som betalas inom ramen för sjukförsäkringen genom reglering av maximipriserna för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen. Syftet är också att de försäkrade inte ska behöva betala något annat för taxiresorna än den självriskandel som föreskrivs i sjukförsäkringslagen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att bestämmelserna om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen ska fortsätta att gälla med samma innehåll för tiden 1.1.2025–31.12.2026.

Enligt förslaget ska det genom förordning av statsrådet även i fortsättningen utfärdas bestämmelser om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen, vilket samtidigt ska utgöra den maximala ersättningsgrunden för de resekostnader som den försäkrade orsakas av användningen av taxi. Enligt förslaget ska det för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen och som förmedlas av beställningscentraler som med Folkpensionsanstalten ingått avtal om direktersättningsförfarande vara möjligt att debitera den försäkrade högst det maximipris som föreskrivs genom förordning. I områden där det inte finns någon sådan beställningscentral gäller maximipriset taxiresor i fråga om vilka färdtjänstproducenten har ingått avtal med Folkpensionsanstalten.

Också i fortsättningen grundar sig maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen på de disponibla medlen för ersättningar och kostnaderna för transporten på så sätt att det i priset ingår en skäligen vinst.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

En förlängning av bestämmelserna om maximipriset för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringen och om ersättningsgrunden bedöms inte ha några konsekvenser som ökar ersättningsutgifterna.

Enligt förslaget utfärdas bestämmelser om maximipriserna genom förordning av statsrådet. Maximipriset enligt förordningen blir i praktiken tillämpligt endast om någon beställningscentral som konkurrensutsatts av Folkpensionsanstalten plötsligt upphör med verksamheten och Folkpensionsanstalten ingår direkta avtal med taxiföretag för en mellanperiod innan den nya konkurrensutsatta beställningscentralen inleder sin verksamhet i området. En förlängning av de temporära bestämmelserna om maximipriset för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringen och om ersättningsgrunden har eventuellt en dämpande effekt på priserna när Folkpensionsanstalten upphandlar taxiresor i framtiden. Ett maximipris som bestäms genom förordning fungerar vid konkurrensutsättning som övre gräns för priserna, och Folkpensionsanstalten kan inte ingå avtal om taxipriser som är högre än maximipriset. På detta sätt har förordningen indirekta konsekvenser för statsfinanserna.

De föreslagna ändringarna inverkar inte på arbetsmängden i anslutning till verkställandet av Folkpensionsanstaltens reseersättningar.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Ett möjligt alternativ till den föreslagna regleringen av maximiersättningsgrunden för den försäkrades användning av taxi är att det inte görs några ändringar i sjukförsäkringslagen och att den temporära regleringen upphör vid utgången av 2024. Resans pris bestäms då av marknaden, och den försäkrade ersätts genom sjukförsäkringen till skäliga delar för kostnaderna för användning av taxi. Detta innebär enligt en grundlagsvänlig tolkning av lagen att hela kostnaden ersätts till den del priset överstiger den försäkrades självrisk. Om maximipriset för de taxiresor som ersätts inte längre reglerades skulle det inte finnas någon övre gräns för priserna vid konkurrensutsättning, vilket eventuellt skulle leda till att priserna stiger och det skulle bli svårare att bedöma om de medel som reserverats för ersättningarna är tillräckliga.

Situationen skulle också kunna medföra större kostnader för hushållen, om kostnaderna för en taxiresa översteg de kostnader som enligt 4 kap. 8 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen betraktas som skäliga och kunden hade mer att betala än det nuvarande självriskbeloppet. Ökade

reskostnader för hushållen skulle kunna ha en reell inverkan på tillgången till vård, vilket skulle undergräva rätten till tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster enligt 19 § 3 mom. i grundlagen.

6 Remissvar

Utkastet till regeringsproposition var på remiss 14.6–4.8.2024. Utlåtanden begärdes av sammanlagt 16 remissinstanser, och dessutom hade alla intresserade möjlighet att lämna utlåtande genom tjänsten Utlåtande.fi.

Inom den utsatta tiden kom det in sammanlagt 10 remissvar. Följande instanser lämnade utlåtanden: Akava ry, Finlands näringsliv rf, Folkpensionsanstalten, Konkurrens- och konsumentverket, kommunikationsministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf., Suomen Taksiliitto r.y. och Handikappforum rf. Finansministeriet meddelade att ministeriet inte har något att yttra i ärendet.

I samtliga utlåtanden där det togs ställning till frågan understöddes en fortsättning på regleringen av maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen. Två remissinstanser tog inte ställning till huruvida det är ändamålsenligt att fortsätta med regleringen. Enligt Konkurrens- och konsumentverket bör behovet av reglering av maximipriset bedömas kritiskt. I bedömningen ska konkurrensläget på marknaden och regleringens konsekvenser för priset på och utbudet av tjänster beaktas. Enligt Konkurrens- och konsumentverket bör även riskfaktorerna i samband med regleringen behandlas i regeringspropositionen, till exempel dess eventuella prishöjande effekt och risken att de försäkrades tillgång till vård äventyras. Konkurrens- och konsumentverket konstaterade i sitt utlåtande att en fortsatt reglering av maximipriset dock är motiverad tills Folkpensionsanstaltens nuvarande avtal löper ut, eftersom man på så sätt kan trygga kontinuiteten i transporterna och undvika oförutsedda förändringar som kan vara till nackdel för de försäkrade.

Tre remissinstanser noterade bristen på tillgängliga fordon. Enligt remissinstanserna är kostnaderna för anskaffning, underhåll och användning av stora tillgängliga fordon högre än för exempelvis små tillgängliga fordon. De föreslog att den på körsträckans längd baserade avgiften för stora tillgängliga fordon borde följa taxa II i syfte att uppmuntra till investering i stora tillgängliga fordon. Bestämmelser om maximipriserna utfärdas särskilt genom förordning av statsrådet och därför har inga ändringar gjorts i regeringens proposition till följd av förslaget.

Enligt de remissinstanser som tagit ställning till regleringens giltighetstid är det motiverat att regleringen gäller till utgången av 2026. Flera remissinstanser konstaterade att regleringen av maximipriset bör fortsätta även efter 2026 och att man bör se till att ersättningsnivån motsvarar den aktuella kostnadsnivån och tryggar tillgång till vård på lika grunder även regionalt. Konkurrens- och konsumentverket ansåg i sitt utlåtande att det i sjukförsäkringslagen i fortsättningen finns orsak att utfärda exaktare bestämmelser om hur maximipriserna bestäms. Dessutom föreslog Konkurrens- och konsumentverket att social- och hälsovårdsministeriet bedömer nivån på de nu gällande maximipriserna i förhållande till kostnaderna för produktion av taxitjänster.

Det har inte gjorts några ändringar i regeringspropositionen till följd av remissvaren. Social- och hälsovårdsministeriet utreder nivån på maximipriserna och en skälig vinst med tanke på den fortsatta beredningen av regleringen av maximipriser.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

Genom den föreslagna lagen förlängs giltigheten för lagen om temporär ändring av sjukförsäkringslagen så att de temporära bestämmelserna gäller till utgången av 2026. Om den temporära ändringen inte förlängdes, skulle det maximipris som Folkpensionsanstalten kommer överens om med färdtjänstproducenterna användas som ersättningsgrund från ingången av 2025. Om sådan taxi inte fanns att tillgå skulle Folkpensionsanstalten betala de skäligen kostnader som den försäkrade orsakats av resan. Det föreslås att den temporära regleringen förlängs så att det fortsatt ska finnas ett maximipris för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen.

7.2 Lagen om ändring av sjukförsäkringslagen

Genom lagen ändras den bestämmelse om ersättningsgrunden för användning av taxi i sjukförsäkringslagen som enligt vad som föreskrivits tidigare träder i kraft vid ingången av 2025, så att den träder i kraft först vid ingången av 2027. Ändringen beror på att giltighetstiden för lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen förlängs.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I propositionen föreslås det att giltighetstiden för bestämmelserna om maximipris och ersättningsgrund för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringslagen förlängs temporärt. Den reglering vars giltighetstid enligt förslaget ska förlängas innefattar ett bemyndigande att utfärda förordning. Enligt 4 kap. 7 a § i sjukförsäkringslagen utfärdas bestämmelser om det maximipris för en taxiresa som ersätts av sjukförsäkringen och som tas ut hos den försäkrade genom förordning av statsrådet. Maximipriset ska grunda sig på de disponibla medlen för ersättningar och kostnaderna för transporten på så sätt att det i priset ingår en skälig vinst. Enligt förslaget ska förordningen gälla temporärt, eftersom förändringar i kostnaderna samt den skäliga vinst som ingår i priset ska bedömas med jämna mellanrum när det gäller privata transporter. Vid beredningen av förordningen och ändringar av den ska social- och hälsovårdsministeriet höra Folkpensionsanstalten och de organisationer som företräder de berörda aktörerna.

I statsrådets förordning om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen år 2024 (1113/2023) föreskrivs det om ett maximipris som enligt 1 § i förordningen består av en grundavgift, en avgift baserad på körsträckans längd, en väntetidsavgift, ett assistanstillägg och mervärdesskattens andel.⁶ Vid bedömningen av förändringar i kostnaderna kan man utnyttja till exempel kostnadsindex för taxitrafiken, som utarbetas av Statistikcentralen kvartalsvis. Kostnadsindexet beskriver förändringar i priserna för kostnadsfaktorerna i trafik med taxi, invalidtaxi och privattransporter. Till kostnadsfaktorerna hör bland annat löner, bränsle och smörjmedel, reparationer, service, däck och kapitalavskrivningar. Förutom på kostnaderna grundar sig maximipriset på de disponibla medlen för ersättningar.

Statsrådets förordning om maximipriser har haft samma struktur från första början. Prisstrukturen inverkar på incitamenten för taxiföretagare att erbjuda olika slags körningar. Det har börjat förekomma problem med tillgången framför allt när det gäller stora tillgängliga fordon, speciellt på korta resor i stadsområden samt i glesbygden. På detta inverkar bland annat

⁶ Statsrådets förordning om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen år 2024 (1113/2023), på adressen: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20231113>.

att resan ersätts endast för den tid som kunden deltar i transporten. Dessutom är stora tillgängliga fordon dyra, specialutrustade bilar med högt anskaffningspris. I resan ingår inte bara fastsättning av krävande hjälpmedel, utan också särskild assistans för kunden när det gäller att ta sig till vårdplatsen och hem igen.

Prisstrukturen i förordningen behöver bedömas, liksom de inbördes förhållandena mellan avgiftsklasserna enligt förordningen och konsekvenserna av dem. Det faktum att avtalsperioden, inbegripet optionsår, mellan Folkpensionsanstalten och de färdtjänstproducenter som den konkurrensutsatt gäller till och med den 31 december 2024 begränsar dock i vilken utsträckning prisstrukturen för maximipriserna kan ändras under avtalsperioden. De priser som Folkpensionsanstalten och färdtjänstproducenterna har avtalat om baserar sig på den gällande taxastrukturen. Om taxastrukturen ändras innebär motsvarande ändringar i avtalspriserna sådana väsentliga ändringar som avses i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016). Därför är det under avtalsperioden inte möjligt att ändra den prisstruktur som föreskrivs i förordningen.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Bestämmelsen förpliktar det allmänna att trygga tillgången till tjänster. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses.

Vid bedömningen av om tjänsterna är tillräckliga är utgångspunkten enligt grundlagsutskottet en sådan nivå på tjänsterna som ger alla människor förutsättningar att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället (RP 309/1993 rd, GrUU 30/2008 rd). När det gäller klientavgifter har grundlagsutskottet konstaterat att de klientavgifter som tas ut för social- och hälsovårdstjänster som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen inte får vara så höga att servicen blir ouppnåelig för dem som behöver den (GrUU 8/1999 rd, GrUU 39/1996 rd). Enligt grundlagsutskottets ställningstaganden inverkar också andra bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter, såsom bestämmelserna om jämlikhet och förbud mot diskriminering, indirekt på tillgången till och sättet att ordna tjänster (GrUU 67/2014 rd, GrUU 63/2016).

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras genom diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på de uppräknade diskrimineringsgrunderna eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. En sådan omständighet kan vara till exempel boningsort (RP 309/1993 rd, GrUU 31/2014 rd).

Sjukförsäkringslagen uppfyller grundlagens krav på tillräckliga social- och hälsovårdstjänster. Syftet med de reseersättningar som grundar sig på sjukförsäkringslagen är att trygga de försäkrades lika rätt att oberoende av boningsort få undersökning och vård genom att de försäkrade får ersättning för en del av de nödvändiga kostnaderna för resor på grund av sjukdom, graviditet eller förlossning. Resekostnaderna kan i värsta fall vara så höga att de blir ett verkligt hinder för att anlita hälso- och sjukvård. Därmed äventyrar kostnaderna de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 52/2017 rd).

Enligt de föreslagna lagarna ska den försäkrade inte behöva betala något annat för taxiresan än den självriskandel som föreskrivs i sjukförsäkringslagen, vilket tryggar grundlagens krav på tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster. Om den försäkrade utöver självriskandelen enligt sjukförsäkringslagen kan orsakas en självbetald andel av taxiresor som behövs på grund av sjukdom, graviditet eller förlossning, äventyras tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster framför allt för försäkrade med låga inkomster, och därmed även den grundlagsenliga rätten till tillräckliga och jämlika hälso- och sjukvårdstjänster oberoende av boningsort.

Bestämmelserna om maximipriset och ersättningsgrunden för användning av taxi som ersätts av sjukförsäkringen är av betydelse också med tanke på 80 § 1 mom. i grundlagen, eftersom bestämmelser om maximipriset utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas på lagnivå. Dessutom begränsar regleringen av maximipriset näringsfriheten, varför den föreslagna regleringen är av betydelse också med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt det system med maximipris i den allmänna taxitrafiken som gällde till utgången av juni 2018 och ansett det vara oproblematiskt i grundlagsrättsligt hänseende (GrUU 31/2006 rd). Enligt utskottet är taxitrafik en särskild form av affärsverksamhet där kunden i vanliga fall inte på förhand fritt kan välja vem som tillhandahåller tjänster eller göra prisjämförelser mellan tjänsterna. De konsumentskyddsrelaterade motiven är speciellt viktiga för att skydda äldre, handikappade och dem som på grund av sitt hälsotillstånd är svagare. Ur näringsidkarens synvinkel är det väsentligt att konsumentpriserna är på så vis kostnadsorienterade att de medger en skälig vinst. Utskottet har noterat att det finns tillräckligt utförliga bestämmelser om hur priserna bestäms, att förändringar i kostnadsnivån analyseras utifrån kostnadsindex för taxitrafik och att prispförändringarna årligen fastställs genom förordning. Det betyder att en eventuell kostnadshöjning inte i oskälig grad inverkar på trafikidkarens resultat.

Grundlagsutskottet har tidigare också bedömt grundlagsenligheten i den reglering av maximipriset för taxiresor som ersätts från sjukförsäkringen som gällde 1.7–31.12.2017 (GrUU 52/2017 rd). Grundlagsutskottet bedömde då att förslaget kunde anses vara proportionerligt och godtagbart om man beaktar att bestämmelserna har en begränsad giltighetstid, ett samband med ikraftträdandet och verkställigheten av lagen om transportservice och att de i fråga om reseersättningar har en koppling till säkerställandet av de grundläggande sociala rättigheterna på lika villkor.

Reseersättningar enligt sjukförsäkringslagen är det enda sättet på vilket staten i nuläget ekonomiskt kan främja tillgången till vård för de försäkrade. För att tillgången till vård ska tryggas är det motiverat att temporärt förlänga bestämmelserna om maximipris.

Med stöd av vad som anförts ovan anser regeringen att propositionen inte innehåller några sådana förslag som skulle innebära att den inte kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen (1144/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1157/2020, som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2026.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (1145/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1158/2020, som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna i 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder dock i kraft redan den 1 januari 2018, och bestämmelserna i 4 kap. 8 § 2 mom. träder i kraft först den 1 januari 2027.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 12 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

1.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 4 kap. i sjukförsäkringslagen (1144/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1157/2020, som följer:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2024.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Den gäller till och med den 31 december 2026.

Denna lag träder i kraft den _____ *20* .

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (1145/2017) ikraftträdandebestämmelsen, sådan den lyder i lag 1158/2020, som följer:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna i 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder dock i kraft redan den 1 januari 2018, och bestämmelserna i 4 kap. 8 § 2 mom. träder i kraft först den 1 januari 2027.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna i 19 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 5 § träder dock i kraft redan den 1 januari 2018, och bestämmelserna i 4 kap. 8 § 2 mom. träder i kraft först den 1 januari 2027.

Denna lag träder i kraft den _____ *20* .

Statsrådets förordning

om maximipriset för taxiresor som ersätts av sjukförsäkringen år 2025

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 4 kap. 7 a § 1 mom. i sjukförsäkringslagen (1224/2004), sådant det lyder i lag / :

1 §

Maximiprisets sammansättning

Det maximipris som tas ut för användning av taxi består av en grundavgift, en avgift baserad på körsträckans längd, en väntetidsavgift, ett assistanstillägg och mervärdesskattens andel.

2 §

Grundavgift

Grundavgiften får vara högst euro, om transporten börjar

- 1) någon annan vardag än en lördag mellan kl. 6 och 20, eller
- 2) mellan kl. 6 och 16 på en lördag eller dagen före i 1 kap. 6 § i kyrkolagen (652/2023) angivna högtidsdagar eller dagen före första maj eller dagen före självständighetsdagen. Andra än i 1 mom. avsedda tider och när dagen före helg infaller på en söndag får grundavgiften vara högst euro.

3 §

Avgift baserad på körsträckans längd

Den avgift som baserar sig på körsträckans längd och antalet passagerare indelas i två taxeklasser enligt följande: 1) taxa I: högst euro/km, när antalet passagerare är mellan en och fyra personer, 2) taxa II: högst euro/km, när antalet passagerare överstiger fyra. Om det för transporten av en försäkrad krävs ett fordon med bårplats, bestäms avgiften baserad på körsträckans längd enligt taxa II. Vid valet av taxeklass räknas två barn under 12 år som en passagerare.

4 §

Väntetidsavgift

För väntetid får det tas ut högst euro per timme i väntetidsavgift. Väntetidsavgift får tas ut i stället för avgift som baserar sig på körsträckans längd, om körningen till följd av trafikstockning eller av någon annan liknande orsak är så långsam att väntetidsavgiften blir större än den avgift som baserar sig på körsträckans längd. Dessutom får väntetidsavgift debiteras för högst 15 minuter för en resa i en riktning, om

- 1) taxibilen väntar på den försäkrade på den plats dit taxibilen beställts när den försäkrade är försenad på grund av hjälpbehov eller av någon annan godtagbar orsak,
- 2) en passagerare stiger ut ur fordonet för att besöka ett apotek eller hämta ett hjälpmedel, eller

3) taxibilen under en resa i en riktning som varar över 2 timmar stannar på grund av passagerarens hälsotillstånd.

5 §

Assistanstillägg

Assistanstillägget får vara högst euro om den försäkrade behöver assistans med att ta sig från avhämtningsplatsen till fordonet eller från fordonet in i inomhusutrymmen vid transportens ändpunkt och det för transporten krävs ett tillgängligt fordon. En förutsättning är dessutom att en företrädare för hälso- och sjukvården fastställt att fordonet och assistansen behövs.

Om den försäkrade utöver vad som anges i 1 mom. får assistans genom att bli buren med handkraft eller med en särskild CE-märkt trappklättrare i byggnadens trappuppgång där det finns minst fyra trappsteg eller assisteras med en CE-märkt bår och det för transporten krävs ett fordon med bårplats, får assistanstillägget vara högst euro.

6 §

Mervärdesskattens andel

Till de avgifter som avses i 2–4 § och till det assistanstillägg som avses i 5 § läggs beloppet av den mervärdesskatt som ska tillämpas på persontransporter enligt 85 a § 1 mom. i mervärdesskattelagen (1501/1993).

7 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 och gäller till .

